STUDII DE BAZĂ ÎN ANALIZA ISTORIOGRAFICĂ A POLITICII DE STAT ÎN DOMENIUL RELAȚIIOR CU DIASPORA

Violina DONU

Fenomenul politicii de stat în domeniul relațiilor cu diaspora este cercetat în lucrările savanților occidentali, din spațiul postsovietic și cel românesc, primele datând din anii ‘60-’70 ai sec. XX-lea. În cele ce urmează, autorul face referire la unele studii de bază care trasează linii de cercetare și abordări teoretico-conceptuale distincte ale acestui proces.

Astfel, distingem lucrările unor teoreticieni care fundamentează studiile despre diasporă la etapa actuală. R. Cohen [5, p.13-20] a propus tipologia comunităților diasporale stabilită în baza unor observații empirice și sugerează că arhetipul evreu ar putea fi o bază pentru reflecție în definirea diasporei. G. Sheffer [14] în lucrarea sa reflectă stabilirea diasporei ca actor pe scena politică și obiect al strategiilor, programelor și politicilor elaborate de stat. R. Brubaker atribuie conceptului valențe metaforice ce descriu diferite categorii de persoane expatriate, expulzate, refugiați politici, cetățeni străini, imigranți, minorități etnice și rasiale [2, p. 7-8]. În monografia elaborată de T.V. Poloskova, autoarea analizează prin comparație trei modele de politică statală în ceea ce privește diasporele din străinătate [18] .

În lucrările unor cercetători din spațiul occidental, cât și post-sovietic, distingem tendința conceptului diaspora spre universalism. De exemplu, I.D. Rasolko [20, p. 124] menționează despre eterogenitatea și dinamismul fenomenului. Acest concept a fost folosit de V.I. Dyatlov [15] pentru desemnarea complexului calității pe care o au grupurile minoritare care au scăpat de modelare și deplasare.

V.D. menționează despre variabilitatea istorică a diasporei și capacitatea acesteia de a transforma și a se transforma [19, p. 48-53].

În studiile unor savanți comunitățile diasporale sunt analizate din perspectivă sociologică în baza indicatorilor empirici conform cărora este identificat fenomenul diasporei. Astfel, V.I.Kalinkin [16] trasează o paralelă între comunitatea care păstrează caracteristicile identității lor naționale și comunitatea nouă care se constituie pe calea asimilării. Abordări similare au fost dezvoltate în lucrările lui M.A. Fadeycheva, [21] R.Barash, J.T. Toshchenko, T.I.Chaptykovoy și alții.

Savanții occidentali D. Ancien, M. Boyle, R. Kitchin analizează evoluția și manifestarea diasporelor prin prisma teoriei „reţelelor de cunoştinţe" ale diasporei. Un alt adept al teoriei, cercetătorul A.O' Neil, în *Diaspora Knowledge Networks* dezvoltă o tipologie a acestor rețele, identificând patru tipuri. În viziunea cercetătorului J. Meyer [9], anume diasporele științifice au creat reţele de cunoştinţe ale conaţionalilor care aparţin unui anume domeniu de lucru sau studiu din străinătate.

Unii cercetători abordează fenomenul politicii de stat în domeniul relațiilor cu diaspora din punctul de vedere al doctrinelor politice. Astfel, Cr. Haruța [7] oferă o abordare interesantă cu privire la încadrarea definiției politicilor de diaspora în contextul paradigmelor politice. Autorii F. Ragazzi [12], A. Gamlen [6] sau R. Kunz [8] oferă interpretări derivate din doctrina neoliberală și filosofia guvernamentalității.

În literatura de specialitate, există mai mulți cercetători care abordează politicile de diasporă prin prisma relațiilor ce se stabilesc între guvernele statelor de origine și membrii comunităților de migranți. P. Raghuram [13] și R. Kunz identifică politicile pentru diasporă cu o formă a guvernării la distanță. Autoarea J. Brinkerhoff [1, p.77-90] propune cinci roluri ale statului față de cetățenii săi emigranți. Cercetători ca G.Schiller, H.Faist și R.Raghuram abordează fenomenul diasporei prin prisma interesului pentru binomul migrație-dezvoltare care s-a conturat în jurul a trei teme mari: remitențele, exodul de creiere/migrația specialiștilor și diaspora.

La nivel naţional, în Republica Moldova, studii complexe vizând problema valorificării potențialului diasporei se efectuează în cadrul Academiei de Ştiinţe a Moldovei (AŞM) şi a Universităţii de Stat din Moldova (USM). De regulă, subiectul este examinat, în baza abordării multidisciplinare, în cadrul filosofiei sociale şi politice, a teoriei economice, sociologiei şi psihologiei, prin prisma conceptelor adiacente (resurse umane, calitatea vieţii etc.). Problema diasporei este analizată în lucrările savanţilor din Republica Moldova prin prisma diverselor domenii ştiinţifice: V.Moşneaga [10], V.Moraru, Gh. Rusnac, N.Putina [11], D.Cheianu-Andrei, [3] şi alţii.

O lucrare de reper este a profesorului V. Moșneaga [17], unde sunt abordate condițiile istorice și contemporane ale constituirii diasporei moldovenești. Sunt trasate principalele aspecte și priorități în cercetarea subiectului diasporei în Republica Moldova ca: migrația circulară și mobilitatea, politica de reîntoarcere și reintegrare a migranților, condiții de intrare și părăsire a țării.

Referințe:

1. BRINKERHOFF, J.M. Creating and Enabling Environment for Diaspora’s Participation in Homeland Development. In: *International Migration*, 2012, no. 1/50, pp. 75-95.
2. BRUBAKER, R. The „Diaspora” Diaspora. In: *Ethnic and Racial Studies*, 2005, no. 1/28 pp. 1-19.
3. CHEIANU-ANDREI, D. *Mapping of the Moldovan Diaspora in Italy, Portugal, France and the United Kindom*. Chisinau: IOM, 2013. p. 128.
4. COHEN, R., Diasporas and the State: From Victims to Challengers. In: *International Affairs*, 1996, nr. 3/72, pp. 507-520.
5. COHEN, R., *Global Diasporas: An Introduction, ediția a 2-a*. New York: Routledge, 2008, p. 219.
6. GAMLEN, A., The Brain Drain Is Dead. Long Live the New Zealand Diaspora. In: *WP Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford*, 2005, no. 10, p. 44. [Accesat 13.09.2019] Disponibil: https://-www.compas.ox.ac.uk/wp-content/uploads/WP-2005-010-Gamlen_Dias-pora_New_Zealand.pdf
7. HARUȚA, Cr. Politici și strategii de implicare a migranților și a membril-or din diaspora în dezvoltarea statului de origine. În: *Revista Transilvană de Științe Administrative*, 2016, nr. 1/38, pp. 40-61.

8. KUNZ, R. The Discovery of the Diaspora. În: *International Political Sociology*, 2012, no. 1/6, pp. 103-107.
9. MEYER, J.-B., BROWN, M. Scientific Diaspora: A New Approach to the Brain Drain. In: *Discussion Paper, World Conference on Science, UNESCO-ICSU, Budapesta*, 1999, no. 41. [Accesat 13.09.2019] Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/237291192_Scientific_Diasporas_A_New_Approach_to_the_Brain_Drain
10. MOŞNEAGA, V. (coord.) *Migraţia de muncă din Republica Moldova: factorii de propensiune ai procesului. Lab. Sociologia Politicii.* Chişinău: CEP USM, 2015. p. 152.
11. PUTINA, N. Diaspora între fenomen istoric şi categorie ştiinţifică (abordare teoretico metodologică). In: *Moldoscopie (probleme de analiză politică)*, 2015, nr.3 (LXX), pp. 27-42.
12. RAGAZZI, F. A. Comparative Analysis of Diaspora Policies. In: *Political Geography*, 2014, no. 41, pp. 74-89. [Accesat 13.09.2019] Disponibil: https://www.academia.edu/20171053/A_Comparative_Analysis_of_Diaspora_Policies
13. RAGHURAM, P. Which Migration, What Development? Unsettling the Edifice of Migration and Development. In: *Population, Space and Place*, 2009, no. 2/15, pp. 103-117.
14. SHEFFER, G. *Diaspora Politics. At Home Abroad*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, p. 290.
15. ДЯТЛОВ, В. И. Диаспора: попытка определиться в понятиях. В: *Журнал "Диаспоры"*. 1999, no. 1. [Accesat 13.09.2019] Disponibil: http://world.lib.ru/k/kim_german_nikolaewich/5005.shtml
16. КОЧЕТКОВ, В.В., КАЛИНКИН, В.Ю. Национальные диаспоры в транснациональном пространстве. В: *Социология и политология*, 2009, Nº. 1/18. [Accesat 13.09.2019] Disponibil: http://world.lib.ru/k/kim_german_nikolaewich/10.shtml
17. МОШНЯГА, В. Становление молдавской диаспоры и миграционная политика Республики Молдова. În: *MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*, 2013, nr.4/LXIII, pp.18-35.
18. ПОЛОСКОВА, Т. *Современные диаспоры: внутриполитические и международные аспекты*. Москва: Научная книга, 2002, с. 284.
19. ПОПКОВ, В.Д. Классические диаспоры: к вопросу о дефиниции термина. В: *Журнал "Диаспоры"*, 2002, Nº. 1, сс.43-59.
20. РАСОЛЬКО, И. Д. Перспективы применения понятий «диаспора» и «диаспоральность» в социологическом анализе. В: *Социология.* 2012, Nº. 2, сс.122-129.

21. ФАДЕИЧЕВА, М.А. Диаспора и состояние этнического индивида. В: *Журнал "Диаспоры",* 2004, no. 2, сс. 140-154.